

DÜNYADA BİR İLK

CANLI DERS

Destekli

2000+ MADDE

YAZAN
H. KÜRŞAD **KULOĞLU**

YAYINA HAZIRLAYAN
MELİKE **SEZGİN**

MEB Tarih Müfredatı ve 2001'den günümüze
KPSS Tarih sorularının bilgileri eklenmiştir.

 **AKADEMİ
DENİZİ**

 **soru
pro**

İSLAMİYET ÖNCESİ TÜRK TARİHİ

- “Türk” kelimesi ilk olarak Çin kaynaklarında geçmektedir.
- “Türkiye” adı ise ilk defa Bizans kaynaklarında Orta Asya için kullanılmıştır.
- “Türk” adının anlamı *Divanü Lügâti't Türk'te* “**Olgunluk Çağı**” anlamına gelmektedir. “Türk” adının anlamı Çin kaynaklarında “**miğfer**” anlamına gelmektedir. Ziya Gökalp'e göre de törelî, kanun-nizam sahibidir.
- Tarihi MÖ 4800'e kadar ulaşan Asya bozkırlarındaki kültür çevreleri şunlardır: **Anav, Kelteminar, Afanasyevo, Andronova, Karasuk, Tagar.**

Asya Hun Devleti

- Tarihte bilinen ilk Türk devleti Asya Hun Devleti'dir.
- Hunlar, Orta Asya'da Ötüken merkez olmak üzere Çin'in kuzeyinde kurulmuştur.
- Asya Hun Devleti'nin bilinen ilk hükümdarı **Teoman**'dir.
- Türk boylarını ilk defa tek bayrak altında toplayan ilk Türk devleti Asya Hun Devleti'dir.
- “Hun” kelimesi Türkçede “halk” anlamına gelmektedir.
- Çin Seddi Hun akınlarından korunmak için yapılmıştır.
- Mete Han**'ın **MÖ 209**'da tahta çıkışı, **Türk Kara Kuvvetleri**'nin kuruluşu olarak kabul edilir.
- Mete Han, vatanseverlik ve milliyetçilik ile ilgili davranışlar ortaya koyan ilk Türk hükümdarıdır.
- Kavimler Göçü**'ne sebep olan Türk topluluğu Hunlardır.
- Kavimler Göçü sonucunda kurulan Türk devleti Avrupa Hun Devleti'dir.

Avrupa Hun Devleti

- Avrupa Hun Devleti Balamir önderliğinde Macaristan merkezli olarak kurulmuştur.
- Kafkasya üzerinden Anadolu'ya akınlarda bulunarak Anadolu'ya giren ilk Türk topluluğu Avrupa Hunlarıdır.
- Avrupa Hun Devleti'nin en parlak dönemi Attila zamanında yaşandı.
- “**Tanrı'nın Kamçısı**” olarak bilinen Türk hükümdarı **Attila**'dır. Attila'nın ismi *Nibelungen Destanı*'nda “**Etzel**” olarak geçmektedir.
- Attila, Batı ve Doğu Roma devletleri ile mücadele etmiştir.
- Papa I. Leon Roma'ya doğru ilerleyen Attila'dan Roma'yı başışlamasını istedi.
- Avrupa Hun Hükümdarı Attila, **Margos** ve **Anatolyos Antlaşmaları** ile Bizans'ı vergiye bağlamıştır.
- Avrupa Hun Devleti, Bizans'la ilk ilişki kurana ve Anadolu'ya akın düzenleyen ilk Türk devletidir.

I. Göktürk Devleti

- Göktürklerin kurucuları Aşina boyuna mensuptur.
- Türk ismini siyasi ad olarak kullanan ilk Türk devleti Göktürklerdir. Göktürk Devleti'nin kurucusu **Bumin Kağan**'dir. Ancak en parlak dönemi **Mukan Kağan** zamanıdır.
- Göktürkler İpek Yolu için Sasanilerle iş birliği yapıp Akhun Devleti'ne son verdiler.
- Orta Asya'da kurulan Türk devletleri içinde Bizans'la diplomatik ilişkiye geçen ilk devlet Göktürklerdir.
- Bizans'tan İstemi Yabgu'ya giden elçi **Zemarchos**'tur.
- 552** yılında Avarlara karşı bağımsızlık mücadelesi vererek kurulmuştur.
- İç mücadeleler sonucu ikiye ayrılan Göktürk Devleti Çin hâkimiyetine girmiştir.
- Göktürklerin, Çin esaretinde kaldığı dönemde ortaya çıkan en önemli istiklal hareketi **Kürşad İhtilali**'dir.

II. Göktürk Devleti

- Kutluk Kağan'a II. Göktürk Devleti'ni kurduğu için “**İlteriş**” unvanı verilmiştir.
- “İlteriş” devleti derleyip toparlayan anlamına gelmektedir.
- Kutluk Kağan, bağımsızlığın kazanılmasında önemli rol oynayan Tonyukuk'u vezir olarak tayin etmiştir.
- Orhun Abideleri** II. Göktürlere ait yazıtlardır.
- Orhun Kitabeleri Türk tarihine ait ilk yazılı belgelerdir.
- Orhun Kitabeleri; Bilge Kağan, Kültigin ve Tonyukuk adına dikilmiştir.
- Batılı tarihçilerce Türklerin Bismark'ı olarak bilinen devlet adamı Tonyukuk'tur.
- Karlık, Uygur, Basmlil boyları birleşerek II. Göktürk Devleti'ne son verdiler.

Uygurlar

- Göktürk Devleti'ne bağlı olarak yaşayan Uygurlar; Karlık ve Basmlilerle birleşerek devletin yönetimini ele geçirdiler ve Ötüken merkez olarak Uygur Devleti'ni kurdular.
- Kutluk Kül Bilge Kağan daha sonra devletin merkezini Ordu Balık'a (Karabalgasun) taşıdı.
- En parlak dönemi **Moyen-Çor** devridir.
- “**Uygur**” ismi “akraba, müttefik” anlamına gelir.
- Yerleşik hayata geçen ilk Türk topluluğu Uygurlardır. Töre'yi yazılı hâle getiren ilk Türk topluluğu Uygurlardır.
- Moğolların Türkleşmesinde etkili olan Türk topluluğu Uygurlardır.
- Uygurlar ödeme aracı olarak böz, kamdu ve kuanpoyu denilen kumaş paraları kullanmıştır. Uygurların kullandığı kâğıt paraya “**çav**” denir.
- Uygurlar **Budizm** ve **Manihaizm** dinini benimsemişlerdir.
- Bögü Kağan zamanında Maniheizm dini resmî din olarak kabul edildi.

TÜRKİYE TARİHİ

- 1071 Malazgirt Zaferi, Türkiye Tarihi'nin başlangıcı olarak kabul edilir.

Anadolu'da Kurulan İlk Beylikler

- Çaka Bey'in donanmasını oluşturduğu 1081 tarihi, **Türk Deniz Kuvvetleri**'nin kuruluş tarihi olarak kabul edilir.
- Malazgirt Savaşı'ndan sonra Sivas ve çevresinde kurulan Türk beyliği Danişmentlilerdir.
- Malazgirt Savaşı'ndan sonra Mardin ve Diyarbakır'da kurulan beylik Artuklulardır.
- Malazgirt Savaşı'ndan sonra Efes'te kurulan Türk beyliği Tanrıvermişoğullarıdır.
- Anadolu'da kurulan ilk Türk beyliği Saltuklulardır.
- Emir Saltuk Türbesi Anadolu'da Türklere ait en eski türbedir.
- Tokat'ta bulunan **Yağıbasan Medresesi** Anadolu'da bilinen en eski medresedir.
- Yağıbasan Medresesi Danişmentliler dönemine aittir.
- Divriği Külliyesi** Anadolu'da bilinen en eski külliye. Divriği Külliyesi, Divriği Ulu Camii ve Divriği Darüşşifası Mengüceklere ait mimari eserlerdir.
- Divriği Ulu Cami ve Darüşşifası 1985 yılında UNESCO tarafından Dünya Miras Listesine alınmıştır.
- Mama Hatun Kervansarayı** ve **Kümbeti** Saltuklulara aittir.
- Malabadi Köprüsü** Artuklulara ait bir eserdir.
- I. Dönem Türk Beyliklerinin en güçlüsü Danişmentlilerdir.

Türkiye Selçuklu Devleti

- "**Anadolu Fatih**" olarak anılan Türk hükümdarı Kutalmışoğlu Süleymanşah'tır.
- Anadolu Selçuklu Hükümdarı I. Mesut Dönemi'nde Avrupalılar Anadolu'ya "**Türkiye**" demeye başlamışlardır.

- I. Haçlı Seferi sonucunda Anadolu Selçuklu başkenti İznik'ten Konya'ya taşınmıştır.
- Anadolu Selçuklu Devleti, denizcilik çalışmalarını başlatan ilk Türk devletidir.
- Anadolu Selçuklu Devleti'nin ilk deniz aşırı seferi Suğdak Seferi'dir.
- Türkiye Selçukluları Anadolu'da ilk kez Türk birliğini sağlamışlardır.
- 1230 Yassıçemen Savaşı**, Anadolu Selçukluları ile Harzemşahlar arasında olmuştur.
- Yassıçemen Savaşı Anadolu'yu Moğol tehlikesine açık hâle getirmiştir.
- Türkiye Selçuklularında ilk madenî parayı I. Mesut, ilk altın parayı ise II. Kılıçarslan bastırmıştır.
- II. Kılıçarslan zamanında **1176 Miryokefalın Savaşı**'ni kazanan Anadolu Selçuklu Devleti Anadolu'da üstünlüğü ele geçirdi.
- Miryokefalın Savaşı, Anadolu'nun kesin olarak Türk yurdu olmasını sağlamıştır.
- Samsun, Sinop, Antalya ve Alanya Anadolu Selçuklu Devleti zamanında fethedilen liman şehirleridir.
- Anadolu Selçuklu Devleti ticareti geliştirmek için devlet sigortası sistemini başlatmıştır.
- Kayseri **Koca Hasan Medresesi** Anadolu Selçuklularının ilk medresesidir.
- Kayseri-Aksaray yolunda yapılmış olan **Alay Han** Anadolu'daki ilk kervansaraydır.
- Konya'da Karatay Medresesi, Kayseri'deki Döner Kümbet ve Gevher Nesibe Darüşşifası önemli mimari yapılarındandır.
- Sivas Gök Medrese, Sultan Han ve Konya Alaaddin Cami bu dönemin önemli mimari eserlerindedir.
- Anadolu Selçuklu Sultanları; I. Kılıçarslan, I. Mesut ve II. Kılıçarslan zamanlarında Anadolu'ya Haçlı Seferleri düzenlenmiştir.
- Anadolu Selçuklu Devleti zamanında **1240** yılında **Baba İshak İsyanı** çıkmıştır. Bu ayaklanma Anadolu Türk tarihinde dinî ve siyasi kapsamlı ilk ayaklanmadır.

- 1243 Köseadağ Savaşı**'ndan sonra Anadolu'da Türk siyasi birliği bozulmuştur.
- 1243 Köseadağ Savaşı**'ndan sonra ortaya II. Dönem Türk Beylikleri çıkmıştır.
- 1243 Köseadağ Savaşı'ndan sonra Anadolu'da Moğol etkisi başlamıştır.
- Karamanoğulları, Germiyanoğulları, Karesioğulları, Osmanoğulları, Hamitoğulları, Dulkadiroğulları, Aydınoğulları, Menteşeoğulları ve Ramazanoğulları gibi beylikler II. Dönem Türk beylikleri arasında yer alır.
- Anadolu Selçuklu Devleti **1308**'de yıkılmıştır.
- Ahilik, Anadoludaki esnaf ve sanatkar örgütlenmesidir.
- Ahilik Teşkilatı'nın kurucusu Ahi Evran'dır.
- Karesioğullarının başkenti Balıkesir, Germiyanoğullarının Kütahya, Saruhanoğullarının Manisa, Menteşeoğullarının Isparta ve Eşrefoğullarının başkenti ise Beyşehir'dir.
- Karamanoğulları Türkçeyi resmî dil olarak kabul etmişlerdir.

Yönetim

- Anadolu Selçuklu Devleti devlet işlerini Divân-ı Saltanat veya Divân-ı Alâ denilen organda görmüştür.
- Şehzadelere **melik** unvanı verilmiş ve devlet işlerinde tecrübe kazanmaları için "**atabey**" denilen devlet adamlarının gözetiminde vilayetlere gönderilmiştir.
- Anadolu Selçuklu sultanları keykubat, keykavus ve keyhüsrev gibi Farsça unvanlar kullanmışlardır.

Bilim, Kültür ve Sanat

- Mesnevi** ve **Divan-ı Kebir** Mevlana'ya aittir.
- Anadolu Selçuklu tarihini anlatan "**El-Evami'rü'l-İliyye**" adlı eser **İbn-i Bibi**'ye aittir.
- I. Alaaddin Keykubad adına yazılan "**Mir-sadü'l-İbad**" adlı eserin yazarı **Necmeddin Daye**'dir. Bu eser siyasetname özelliği taşır.

- Fatih Dönemi'nde ilk ticari imtiyazlar Venedik'e verilmiştir.
- Venediklilerin İstanbul'da bulundurduğu elçiyeye balyos denir.
- Osmanlı tarihinde örfi hukuk, Fatih zamanında **Kanunname-i Ali Osman** adıyla yazıya geçirilmiştir.
- Osmanlıda, devletin bekası için kardeş katlinin vacip olduğunu bildiren yasaya **ni-zam-ı alem** denir. Fatih tarafından hazırlanan bu yasanın temel amacı, taht kavgalarını önlemek ve devletin idari ve ekonomik açıdan daha da güçlenmesini sağlamaktır.
- Fatih Dönemi'nde Cenevizlilerden Amasra, Candaroğullarından Sinop ve Trabzon Rum İmparatorluğu'na son verilerek Trabzon alınmıştır.
- Kırım'ın alınmasıyla Karadeniz, Fatih Dönemi'nde **Türk gölü** hâline gelmiştir.
- Fatih devlet yönetiminde Türk kökenli devlet adamları yerine Enderun'da yetişenlere yer verdi.
- Ege Denizi'ndeki Taşoz, Limni, Eğriboz, İmroz, Semadirek ve Midilli Adaları Fatih zamanında fethedilmiştir.
- Fatih Dönemi'nde Osmanlıları Akkoyunlularla karşı karşıya getiren savaş **Otlukbeli**'dir. (1473)
- **Sahn-ı Seman Medresesi** Fatih Dönemi'nde açılmıştır.
- Fatih, Divan başkanlığını sadrazama bırakmıştır.
- Osmanlı Devleti'nin kuruluş ve gelişme sürecinde kazaskerlik ve veziriazamlık gibi önemli makamları ellerinde tutarak devletin teşkilatlanmasında birinci derecede rol üstlenen Türk ailesi Çandarlılardır.
- Fatih'in Mora ve Trabzon Rum Devleti'ne son vermesinin ortak amacı, Bizans'ın yeniden canlandırılması düşüncesine engel olmaktır.
- Fatih tarafından kuşatılmasına rağmen alınamayan, ancak oğlu II. Bayezid tarafından ele geçirilen iki kale Kili ve Akkirman kaleleridir.
- Cem Sultan Meselesi, II. Bayezid Dönemi'nde bir iç sorun iken dış sorun hâline gelmiştir.
- Hristiyanlar tarafından katledilen Endülüs Müslümanları ve Musevilerine II. Bayezid Dönemi'nde yardım gönderilmiş ve İstanbul'a getirilmişlerdir.
- Safevilerin Anadolu'da Şiiliği yaymak için II. Bayezid Dönemi'nde çıkardığı isyan **Şahkulu Ayaklanması**'dır.
- Yavuz Sultan Selim Dönemi'nde Safevilerle (1514) **Çaldıran Savaşı** yapılmıştır.
- Yavuz Dönemi'nde Memlük Devleti'ne son verilmiş ve halifelik Osmanlıya geçmiştir.
- Mısır'ın alınması ile Baharat Yolu Osmanlıların eline geçti.
- Piri Reis hazırladığı dünya haritasını 1517'de Yavuz Sultan Selim'e sunmuştur.
- Yavuz Dönemi'nde 1515 **Turnadağ Savaşı** ile Dulkadiroğulları Beyliği'ne son verilmiştir.
- Turnadağ Savaşı, Anadolu Türk birliğinin kesin olarak kurulmasını sağlamıştır.
- Osmanlı Devleti'nde en uzun süre tahtta kalan padişah Kanuni Sultan Süleyman'dır.
- **I. Viyana Kuşatması** (1529) Kanuni Dönemi'nde yapılmıştır.
- Akdeniz, (1538) **Preveze Deniz Zaferi** ile Türk gölü hâline gelmiştir. Preveze Deniz Savaşı'nın kazanıldığı 27 Eylül, günümüzde Donanma Günü olarak kutlanmaktadır.
- İran ile yapılan ilk resmî antlaşma **Amasya Antlaşması**'dır. (1555)
- (1526) **Mohaç Zaferi** ile Macaristan Osmanlıya bağlandı.
- Kanuni Sultan Süleyman "**Muhibbi**" mahlasıyla şiirler yazmıştır.
- 1533 **İstanbul Antlaşması**'yla Avusturya arşidükü protokol bakımından Osmanlı sadrazamına denk sayılmıştır.
- Hristiyan birliğini bozmak ve ticareti canlandırmak için Fransızlara ilk kez kapitülasyon Kanuni Dönemi'nde verilmiştir.
- Kanuni'nin son sadrazamı **Sokollu Mehmet Paşa**'dır.
- Kanuni Dönemi'nde Cezayir ve Trablusgarp Osmanlı Devleti'ne bağlanmıştır.
- Zigetvar Seferi, Kanuni'nin son seferidir.
- Kanuni Dönemi'nde Malta Adası kuşatılmış ancak alınamamıştır.
- Matrakçı Nasuh'a ait **Beyan-ı Menazil-i Sefer-i Irak** adlı eser Kanuni'nin Irak seferiyle ilgili 128 minyatürden oluşur.
- Sokollu Mehmet Paşa Kanuni, II. Selim ve III. Murat dönemlerinde sadrazamlık yapmıştır.
- **Kıbrıs**'ın fethi ve **İnebahtı Deniz Savaşı** (1571) II. Selim Dönemi'nde meydana gelmiştir.
- Sokollu Mehmet Paşa'nın ölümüyle Osmanlı'nın Duraklama Dönemi'ne girdiği kabul edilir.
- **Vadiüs Seyl Savaşı** ile Fas, Osmanlı egemenliğine girmiştir.
- II. Selim Dönemi'nde Yemen ve Tunus Osmanlı egemenliğine girmiştir.
- II. Selim Dönemi'nde Kıbrıs fethedilerek Doğu Akdeniz'in güvenliği sağlanmıştır.
- Ordusunun başında sefere çıkmayan ilk padişah II. Selim'dir.
- Kızıldeniz ile Akdeniz'i birleştirme projesinin adı **Süveyş Kanalı Projesi**'dir.
- Don ve Volga nehirleri birleştirilerek İpek Yolu'na canlılık kazandırılmak istenmiştir.
- Sokollu Mehmet Paşa Dönemi'nde gerçekleştirilmek istenen bir diğer proje Marmara-Karadeniz Projesidir. Ancak proje diğerleri gibi uygulanamamıştır.
- Fatih zamanında alınamayan Rodos ve Belgrad Kanuni Dönemi'nde fethedildi.
- Kanuni Sultan Süleyman'ın Bender Kalesi'ndeki 1538 tarihli yazıtta: "Ben Allah'ın kuluyum, bu dünyanın sultanıyım. Tanrı'nın inayetiyle Ümmet-i Muhammed'in başındayım. Allah'ın faziletleri ve Muhammed'in mucizeleri benimle beraber gelirler. Adına

- Duraklama Dönemi'nde Eyalet, Merkez ve Celali İsyanları çıkmıştır.
- Duraklama Dönemi'nde Anadolu'da asker kaçaklarının ve halkın çıkardığı, işsiz medrese öğrencilerinin ve başıboş leventlerin de katıldığı isyanlar Celâlî İsyanları olarak adlandırılmıştır.
- Osmanlı Devleti'nde ilk islahat hareketleri **Duraklama Dönemi**'nde yapılmıştır. Fakat bu dönem islahatlarında Avrupa örnek alınmamıştır.
- Kanuni'den sonra ordunun başında sefere çıkan ilk padişah III. Mehmet'tir.
- Kafes sistemi ile şehzadelerin kapatıldığı bölüme şimşirlik adı verilmiştir. Bu isim sarayın etrafındaki şimşir ağaçlarından gelmektedir.
- Koçi Bey, Kâtip Çelebi, Lütfi Paşa, Gelibolulu Mustafa Ali, Veysi ve Aziz Efendi gibi devlet adamları bu dönemde padişahlara risaleler sunmuşlardır.
- Tarhuncu Ahmet Paşa, Osmanlı Devleti'nde ilk denk bütçeyi hazırlamıştır.
- Şartlar öne sürerek sadrazamlık makamına gelen ilk kişi Köprülü Mehmet Paşa'dır.
- Köprülüler Dönemi, duraklamanın yükselmesi olarak bilinir.
- Kanuni'den sonra en uzun süre tahtta kalan padişah "**Avcı**" lakaplı IV. Mehmet'tir.
- Kemankeş Mustafa Paşa, Duraklama Dönemi'nde mali alanda islahatlar yapmıştır.
- Kuyucu Murat Paşa ve Köprülü Fazıl Ahmet Paşa da Duraklama Dönemi'nin önemli islahatçıları arasında yer alır.
- Nef'i hiciv şiirleri nedeniyle sultan IV. Murat tarafından boğdurulmuştur.
- Gece sokağa çıkma, tütün ve alkol yasakları IV. Murad Dönemi'ne aittir.
- Başketi İstanbul'dan Anadolu'ya taşımayı düşünen padişah II. Osman'dır.

GERİLEME DÖNEMİ

- Osmanlı tarihinde **1699** Karlofça Antlaşması ile başlayıp **1792** Yaş Antlaşması'na kadar geçen döneme **Gerileme Dönemi** adı verilmiştir.
- Osmanlı Devleti'ne kaybettiği toprakları geri alma umudu veren antlaşma (**1711**) **Prut Antlaşması**'dir.
- Osmanlı Devleti Gerileme Dönemi'nde Venedik, Avusturya, Rusya ve İran ile mücadele etmiştir.
- Lale Devri'ni başlatan antlaşma, **1718** tarihli **Pasarofça Antlaşması**'dir.
- Rusya ile dostluk antlaşması Gerileme Dönemi'nde imzalanmıştır. Bu antlaşma İran topraklarını paylaşmaya yönelik yapılmıştır.
- 18. yüzyılın sonlarında Rusya'nın Avusturya ile birleşerek Osmanlı topraklarını paylaşmak için hazırladığı plana "**Grek Projesi**" denir.
- Karadeniz'in Osmanlıya ait olduğunu kabul eden son antlaşma **1739** tarihli **Belgrad Antlaşması**'dir.
- **1739**'da imzalanan Belgrad Antlaşması'nda Fransa arabuluculuk yaptığı için kapitülasyonlar sürekli hâle getirilmiştir.
- **1770** yılında Osmanlı donanması Ruslar tarafından Çeşme limanında yakılmıştır.
- Osmanlı Devleti ilk savaş tazminatını Rusya'ya ödemiştir. Bu madde **1774** tarihli **Küçük Kaynarca Antlaşması**'nda yer almıştır.
- Osmanlı tarihinde ilk defa halkı Müslüman ve Türk olan bir bölge olan Kırım **1774** Küçük Kaynarca Antlaşması ile kaybedilmiştir.
- Osmanlı Devleti halifeliğin siyasal gücünden yararlanmayı ilk defa Küçük Kaynarca Antlaşması ile düşünmüştür.
- Fransa'nın Mısır'ı işgal etmesine bağlı olarak Osmanlı Devleti İngiltere ve Rusya'dan yardım istemiştir. Böylece ilk defa denge siyaseti izlemiştir.

- Napolyon **Akka Kuşatması** sırasında Cezzar Ahmet Paşa'ya yenilmiştir. Bu olay Nizam-ı Cedit Ordusu'nun ilk başarısıdır.
- Osmanlı Devleti'nin Kırım'ın Rusya'ya ait olduğunu kabul ettiği antlaşma **1792** tarihli **Yaş Antlaşması**'dir.
- Batı'da ilk Osmanlı elçiliklerinin açılması Lale Devri'nde gerçekleşmiştir. Bu elçilikler geçici olarak açılmıştır.
- Lale Devri'nde (**1718 - 1730**) ilk Türk matbaası açılmış ve ilk kez çiçek aşısı uygulanmıştır.
- **1727**'de Sait Efendi ve **İbrahim Müteferrika** tarafından ilk Türk matbaası açılmıştır. Bu matbaanın kurulmasını verdiği fetvayla sağlayan şeyhülislam Yenişehirli Abdülhalah Efendi'dir.
- Lale Devri'nde sadece İran ile savaş yapılmıştır.
- Temeli iç borçlanmaya dayanan **Esham Senetleri** I. Abdülhamit Dönemi'nde uygulamaya konmuştur.
- **1727**'de kurulan matbaada basılan ilk eser **Vankulu Lüğati**'dir.
- Batı tarzı askerî islahat yapan padişah I. Mahmut'tur.
- Avrupa tarzında açılan ilk teknik okul olan **Hendesehane** I. Mahmut Dönemi'nde açılmıştır.
- **Edirne Vak'ası** ile tahttan indirilen padişah II. Mustafa, tahta çıkarılan padişah III. Ahmet'tir.
- Son defa cülus bahşişi ödeyen padişah III. Mustafa'dır.
- **Patrona Halil İsyanı**'yla tahttan indirilen padişah III. Ahmet, tahta çıkarılan padişah I. Mahmut'tur.
- Sadrazam Koca Ragıp Paşa ve Macar asıllı bir Fransız olan Baron de Tott III. Mustafa Dönemi'nin islahatçı kişilikleridir.
- Sadrazam Halil Hamit Paşa ve Cezayirli Gazi Hasan Paşa I. Abdülhamit Dönemi islahatlarında etkili olmuştur.
- **İstihkâm Okulu** I. Abdülhamit Dönemi'nde açılmıştır.

- 1908'de Meşrutiyet yeniden ilan edilmiştir. 1909'da ise Kanunuesasi'de değişiklikler yapılmıştır.
- **Resneli Niyazi Bey** ve **Enver Bey**, Meşrutiyet yönetiminin tekrar ilan edilmesinde üstlendikleri rol nedeniyle "**Hürriyet Kahramanları**" olarak adlandırılmışlardır.
- Osmanlı Devleti ilk defa 1912'de Stockholm Olimpiyatları'na katılmıştır.
- Osmanlı Devleti'nde rejime karşı çıkan ilk isyan 31 Mart Vakası olmuştur.
- Osmanlı Devleti'nde ilk kız idadisi 1911'de İstanbul'da açıldı. Bu okul 1913'te İstanbul İnas (Kız) Sultanisi, 1915'te **Bezm-i Alem Sultanisi** adını almıştır.
- 1914'te ilk resmî okul öncesi eğitimi kurumu açıldı.
- II. Abdülhamit Dönemi'nde **Düyun-u Umumiye İdaresi** kurulmuştur (1881).
- İslamcılık, II. Abdülhamit Dönemi'nde devletin resmî politikası hâline gelmiştir.
- II. Abdülhamit Dönemi'nde devlet, Yıldız Sarayı'ndan yönetilmeye başlanmıştır.
- Haydar Paşa Garı, II. Abdülhamit Dönemi'nde yapılmıştır.
- **Ziraat Bankası** II. Abdülhamit Dönemi'nde oluşturulmuştur (1888).
- II. Abdülhamit zamanında ilk kez telefon kullanılmıştır.
- **Çırağan Baskını**: II. Abdülhamit'i tahttan indirme ve yerine tekrar V. Murat'ı tahta çıkarma girişimidir (1878).
- **Sanayi-i Nefise Mektebi** II. Abdülhamit Dönemi'nde kurulmuştur.
- **Darülfünun**, **Darümuallimat** (Kız Öğretmen Okulu), **Galatasaray Sultanisi** ve **Robert Koleji** Abdülaziz Dönemi'nde açılmıştır.
- Yurt dışına seyahat eden ilk padişah Abdülaziz'dir.
- Polis ve posta teşkilatları Abdülmecit Dönemi'nde kurulmuştur.
- **Kuleli Olayı**: Abdülmecit'i tahttan indirme ve yerine Abdülaziz'i tahta geçirme girişimidir.
- İlk dış borç Abdülmecit zamanında Kırım Savaşı sırasında İngilizlerden alınmıştır.

OSMANLI KÜLTÜR VE MEDENİYETİ

Yönetim

- Osmanlı tarihinde "**Sultan**" unvanını kullanan ilk kişi Orhan Bey'dir.
- Osman ve Orhan Bey dönemlerinde "Ülke hanedanının ortak malıdır." anlayışı geçerli olmuştur.
- I. Murat Dönemi'nde; "Ülke padişah ve oğullarının malıdır." anlayışı geçerli olmuştur.
- II. Mehmet zamanında "Ülke padişahın malıdır." anlayışıyla kardeş katline izin verilmiştir.
- I. Ahmet Dönemi'nde "**Ekber ve Erşed**" sistemi getirilmiş, böylece tahta en büyük ve olgun erkek üyelerin geçmesi sağlanmıştır.
- Fatih zamanında hazırlanan ilk Osmanlı kanunnamesi olan Kanunname-i Ali Osman ile sancağa çıkma, cülus bahşişi, müsadere sistemi ve kardeş katli yasalaşmıştır.
- Osmanlı Devleti'nde III. Mehmet sancağa çıkma uygulamasına son vermiştir. Sancağa çıkmadan tahta oturan ilk padişah I. Ahmet'tir.
- **Dîvan-ı Hümâyün** Orhan Bey zamanında kurulmuştur. Fatih'ten itibaren Divan başkanlığı sadrazama bırakılmıştır.
- Padişahın divan toplantılarını dinlediği bölüme **Kasr-ı Adl** adı verilir.
- Dîvan-ı Hümâyün II. Mahmut Dönemi'nde kaldırılmıştır.
- Kazaskerlik makamı ilk kez I. Murat zamanında oluşturulmuştur. Zamanla sayıları ikiye çıkmıştır. En kıdemli kazasker Rumeli kazaskeridir.
- Fethedilen toprakların kaydını tutan Divan görevlisi nişancıdır. Nişancı ayrıca fermanlara tuğra da çekerdi.

- **Şeyhülislam** devletçe yapılacak işlerin şeriata uygun olup olmadığına karar (fetva) verirdi.
- Osmanlı'da şeyhülislamlık makamına **Bab-ı Meşihat** denilmiştir. Fetva verme yetkisi sadece şeyhülislama aitti.
- Sadrazam konağında toplanan ve Divan'da yarım kalan konuların görüşüldüğü Divan, **İkinci Divanı**'dır.
- Osmanlı maliyesinden defterdar sorumlu olmuştur. Bu makam da I. Murat zamanında oluşturulmuştur.
- Osmanlı'da yönetici sınıf Seyfiye, Kalemîye ve İlimîye olmak üzere üçe ayrılmıştır. Seyfiye ve Kalemîye Enderun, İlimîye sınıflı medrese çıkışıdır.
- İstanbul'un bayındırlık ve belediye işlerinden sorumlu olan görevli **Şehremini**'dir.
- Osmanlı'da kadı, kazada hem yönetim hem de adaletten sorumlu olmuştur.
- Osmanlı'da merkeze yakın eyaletlerde tımar sistemi uygulanmış ve bunlara salyanesiz eyaletler denmiştir.
- Osmanlı'da merkeze uzak eyaletlerde iltizam sistemi uygulanmış ve bunlara salyaneli eyaletler denmiştir.
- Osmanlıda Kapıkulu Ocakları üç ayda bir ulufe denilen maaş almışlar ve her taht değişikliğinde ise cülus bahşişi almışlardır.
- Padişaha arz edilecek kanunun özeti "**arz tezkiresi**" veya "**telhis**" olarak adlandırılan bir belge ile padişaha sunuluyordu.
- Padişahın görüşünü bizzat kendi el yazısıyla bildirdiği yazıya **Hattı Hümâyün** deniliyordu.
- Müslüman ve Hristiyan devlet başkanları ile Osmanlı'ya tâbi olan devlet idarecilerine padişah tarafından gönderilen mektuplara **Name-i Hümâyün** denmiştir.
- Örfü uygun, sosyal ve ekonomik hayatı düzenleyen padişah emirlerine **ferman** denmiştir.
- Padişah tarafından verilen onay belgelerine "**berat**" denmiştir.

- Orta düzeydeki medrese öğrencisine “**sof-ta**” yükseköğretim düzeyindeki öğrencilere de “**danişment**” denirdi. Sahn’ı bitirenlere “**icazetname**” denen diploma verilirdi.
- **İcazetname**, diploma anlamına gelen bir terimdir. Osmanlı Dönemi’nde her nevi iş ve sanat dalında ustalık vasfı kazananlara verilen “bu işi hakkı ile yapabilir” nişanıdır.
- Medreselerde tefsir, hadis, kelam, fıkıh gibi İslami ilimlerin yanı sıra matematik, fizik, mantık, astronomi gibi akli ilimler de okutulmuştur.
- Medreselerde eğitim veren öğretmenlere “**müderris**” denmiştir.
- Fatih Dönemi’nde Sahn-ı Seman Medreseleri yapılmıştır.
- Fatih Dönemi’nde, Akşemsettin Sahn-ı Seman Medreseleri inşa edilene kadar Zeyrek Camisi’nde ders vermiştir.
- Fatih Sultan Mehmet’in daveti üzerine Ali Kuşçu İstanbul’a gelerek müderrislik yapmıştır.
- Kanuni Dönemi’nde Süleymaniye Medresesi açılmıştır.
- Üst düzey devlet görevlileri yetiştiren okulun adı “**Enderun**”dur.
- Osmanlı’da mesleki eğitimde **Ahilik ve Lonca** Teşkilatları önemli rol oynardı.
- Vasıflı eleman ihtiyacı, Lonca Teşkilatı’na küçük yaşlarda alınan çocukların yetiştirilmesi ile sağlanırdı.
- Meslek öğrenmek için bir ustanın yanına verilen çocuklar; çıraklıktan kalfalığa, kalfalıktan ustalığa terfi ederdi.
- Lonca Teşkilatında çırak mesleki eğitimin yanı sıra okuma-yazma, dinî eğitim ve ahlakî eğitimden de geçerdii.

Dil ve Edebiyat

- Osmanlı Devleti’nde resmî dil Türkçe’ydi. Devlet sınırları içinde yaşayan her millet kendi dilini konuşurdu.
- II. Murad, Türk diline önem vermiş, Türkçe eserler yazdırmıştır.

- II. Murad Devri’ne ait eserlerden bazıları şunlardır:
  - Âşık Paşa → Garipnâme
  - Yazıcızâde Ali → *Tevârik-i Âli Selçuk*
  - Molla Arif Ali → *Danişmendnâme*
  - Şeyhî → *Hüsrev ve Şirin*
- Osmanlı’nın şair sultanları ve mahlasları şunlardır:
  - II. Murad → Muradî
  - Fatih Sultan Mehmed → Avnî
  - II. Bayezid → Adlî
  - Yavuz Sultan Selim → Selimî
  - Kanuni Sultan Süleyman → Muhibbî
- Osmanlı padişahlarından Fatih Sultan Mehmet için Kayser-i Rum (Roma Sezarı), iki karanın sultanı ve iki denizin hakanı; Yavuz Sultan Selim için Hadimül Haremeyni’ş-Şerifeyn (Kutsal yerlerin hizmetkârı); Kanuni için ise Halife-i Ruy-i Zemin (Yeryüzünün Halifesi) unvanları kullanılmıştır.

Bilim ve Sanat

- Osmanlı’da resmî tarih yazarlarına vakanüvis denilmiştir. İlk vakanüvis **Naima**’dır. Son vakanüvis ise **Abdurrahman Şeref Paşa**’dır.
- Osmanlı’da ilk rasathaneyi kuran **Takiyüddin Mehmet**’tir. Fakat daha sonra Şeyhülislamın fetvasıyla III. Murat tarafından kapatılmıştır.
- Yapay takip uçuş denemesi yapan ilk insan **Hezarfen Ahmet Çelebi**’dir.
- Osmanlı’da ilk roket uçuşu denemesini yapan bilim insanı **Lagari Hasan Çelebi**’dir.
- Altunizade, Fatih Dönemi’nde yaşamış ve üroloji alanında çalışmalar yapmış bir tıp bilginidir.
- Sabuncuoğlu Şerafettin de Fatih Dönemi’nin ünlü cerrahıdır.
- Osmanlı tarihiyle ilgili bilgiler veren **Tacüt Tevarih** adlı eser **Hoca Saadettin Efen-di**’ye aittir.

- Karacaoğlan, Köroğlu, Dadaloğlu, Bayburtlu Zihni gibi isimler Osmanlı’da halk edebiyatının temsilcileri arasında yer alır.
- Hacı Bayram Veli, Pir Sultan Abdal, Kaygusuz Abdal gibi isimler Osmanlı’da tekke (tasavvuf) edebiyatının temsilcileri arasında da yer alır.
- Fuzûlî, Bâkî, Nefî, Nedim, Nabi gibi isimler Osmanlı’da divan edebiyatı temsilcileri arasında yer alır.
- Osmanlı Devleti’nde şehir ve kasabalarda iş bölümüne tabi olarak tarım dışı üretim yapan ve hizmet üreten grupların genel adı “**ehl-i hiref**” olarak ifade edilir.
- Nakkaşlar, müzehhipler, hattatlar vb. bu teşkilatın içinde yer alıyordu. (Ehl-i Hiref)
- Müzik alanında; Hacı Arif Bey, Mustafa İtteri Efendi, İsmail Dede Efendi ve Tamburi Cemil Bey gibi önemli isimler yetişmiştir.
- **Şeker Ahmet Paşa** Osmanlı’da ilk resim sergisini açmıştır.
- Osman Hamdi Bey’in en ünlü tablosu “**Kaplumbağa Terbiyecisi**”dir.
- **Osman Hamdi Bey** ilk arkeoloji müzesi ile **Sanayi Nefise Mektebini** açmıştır.
- Süsleme sanatı olarak oymacılık, kakmacılık, minyatür, çinçilik, tezhip ve hat sanatları gelişmiştir.

Osmanlı Mimarisi

- Osmanlı mimarisi Erken, Klasik ve Geç Dönem olmak üzere üçe ayrılır.
- Edirne Sarayı, Hacı Özbek Camii, Bursa Yeşil Türbe, Anadolu Hisarı, Rumeli Hisarı, Edirne Üç Şerefeli Camii ve Edirne Uzun Köprü **Erken Dönem** Osmanlı mimari eserleri arasındadır.
- Bayezid Camii, Şehzade Camii, Süleymaniye Camii, Selimiye Camii, Sultan Ahmet Camii, Mostar Köprüsü, Drina Köprüsü, Revan Köşkü ve Bağdat Köşkü Osmanlı **Klasik Dönem**’e ait mimari eserler arasındadır.
- III. Ahmet Çeşmesi, Selimiye Kışlası, Levent Kışlası, Ortaköy Camii, Dolmabahçe Sarayı, Çırağan Sarayı, Beylerbeyi Sara-

- I. Türkiye Büyük Millet Meclisinde Müdafaa-i Hukuk Grubu, Tesanüd Grubu, Halk Zümresi, Islahat Grubu, İstiklâl Grubu ve Yeşil Ordu Grubu yer almıştır.
- I. Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin çıkardığı ilk kanun Ağnam vergisinin artırılmasına dair kanundur.
- Men-i Müskirat, İstiklal Marşı, Fırariler Kanunu, Başkomutanlık Kanunu, Nisab-ı Müzakere ve Men-i İsfrafat Kanunları I. Türkiye Büyük Millet Meclisinin çıkardığı diğer kanunlar arasında yer alır.
- TBMM'nin ilk anayasası Teşkilat-ı Esasiye Kanunu'dur (1921 Anayasası).
- I. Türkiye Büyük Millet Meclisinin açılmasıyla beraber meclise karşı birtakım ayaklanmalar çıkmıştır.
- Türkiye Büyük Millet Meclisine karşı çıkan ayaklanmalar şunlardır:
  - Doğrudan İstanbul Hükümetinin çıkardığı ayaklanmalar
  - İstanbul Hükümetinin ve İtilaf Devletlerinin çıkardığı ayaklanmalar
  - Azınlıkların çıkardığı ayaklanmalar
  - Kuvayimilliyeye yanlısı olup sonradan isyan edenler
- İsyenlar sonucunda Millî Mücadele'nin süresi uzamıştır.
- Türkiye Büyük Millet Meclisi, isyanlara karşı birtakım önlemler almıştır. Bunlar;
  - Hiyanet-i Vataniye Kanunu'nun çıkarılması
  - İstiklâl Mahkemelerinin kurulması
  - Millî Mücadele'yi destekleyen fetva yayınlanması (Şeyhülislam'ın fetvasına karşılık, Ankara Müftüsü Rifat Efendi TBMM lehinde fetva hazırladı.)
  - İstanbul hükümetinin yaptığı her türlü işlemin yok sayılması
- TBMM ilk yurt dışı temsilciliğini Azerbaycan'da açmıştır.

- Hâkimiyet-i Milliye, Türkiye Büyük Millet Meclisinin yarı resmî yayın organıdır. Bu gazete Cumhuriyet'in ilanından sonra "Ulus" adını almıştır.
- **Ceride-i Resmîye**, Türkiye Büyük Millet Meclisinin resmî yayın organıdır.
- Millî Mücadele'yi destekleyen diğer yayınlar ise şöyledir:
  - **Albayrak**, Doğu Anadolu Müdafaa-i Hukuk Cemiyetinin yayın organı olarak Erzurum'da çıkarılmıştır.
  - **Anadolu Ajansı**, Mustafa Kemal'in onayı ile Millî Mücadele Dönemi'nde Anadolu insanına doğru bilgiler vermek için Halide Edip Adıvar ve Yunus Nadi'nin katkıları ile kurulmuştur.
  - İslamcılık fikrinin yayılması için çıkartılan **Sebilürreşad** adlı derginin başyazarı **Mehmet Akif Ersoy**'dur.
  - **Yunus Nadi** tarafından çıkarılan **Yenigün** gazetesi bugünkü Cumhuriyet gazetesinin temeli sayılır.
  - Peyam-ı Sabah, Alemdar, Gülerüz, Aydede, Tan, İrşad gibi yayınlar ise Millî Mücadele karşıtı yayınlardır.
  - **10 Ağustos 1920**'de Osmanlı Devleti **Sevr Antlaşması**'nı imzalamıştır. Antlaşmayı imzalayan heyette Şûray-ı Devlet Başkanı Rıza Tevfik, Maarif Nazırı Hadi Paşa ve Bern Elçisi Reşat Halis Bey bulunuyordu.
  - Sevr Antlaşması'na göre; Anadolu'da Ermeni ve Kürt Devleti kuruluyor, kapitülasyonlar herkese tanınıyor ve Boğazlar için uluslararası bir komisyon kuruluyordu.
  - Taslağı **1920 San Remo Konferansı**'nda belirlenen **Sevr Antlaşması**, Mebusan Meclisi tarafından onaylanmadığı için yürürlüğe girmemiştir. Bu yüzden hukuki olarak geçersiz bir antlaşmadır.
  - Türkiye Büyük Millet Meclisi, **Sevr Antlaşması**'nı imzalayanları ve onaylayanları vatan haini ilan etmiştir.
  - Sevr Antlaşması, Misakımilli'ye ve Kanunuesasi'ye aykırı bir antlaşmadır.

- İstanbul Hükümeti adına Ahmet İzzet Paşa ve Salih Paşa ile Mustafa Kemal arasında **5 Aralık 1920**'de gerçekleşen görüşmelere **Bilecik Görüşmeleri** denilmiştir. Bu görüşme ile Osmanlı Devleti Türkiye Büyük Millet Meclisinin siyasi varlığını ilk kez tanımıştır.

CEPHELER DÖNEMİ

- Kurtuluş Savaşı **Doğu, Güney ve Batı** olmak üzere üç cephede gerçekleşmiştir.

Doğu Cephesi

- Doğu Cephesi'nde Ermeni ve Gürcülerle mücadele edilmiştir.
- Kâzım Karabekir, Türkiye Büyük Millet Meclisi tarafından Doğu Cephesi Komutanı olarak atanmıştır.
- Kâzım Karabekir **Ermenilere** karşı kazanmış olduğu zafer sonucunda **3 Aralık 1920**'de **Gümrü Antlaşması**'nı imzalamıştır. Böylece ilk kapanan cephe Doğu Cephesi'dir.
- Gümrü Antlaşması ile Türkiye Büyük Millet Meclisinin varlığını kabul eden ilk devlet Ermenistan olmuştur.
- Gümrü Antlaşması, TBMM'nin ilk siyasi ve askerî başarısıdır.
- Gümrü Antlaşması Sevr'i geçersiz sayan ilk uluslararası belgedir.
- Doğu Cephesi'nin kapanmasıyla buradaki kuvvetlerin önemli bir kısmı Batı Cephesi'ne kaydırılmıştır.
- Doğuda Ermeni kuvvetleri etkisiz hâle getirildikten sonra onlardan kalan boşluğu **Gürcü kuvvetleri** doldurmuş ve Artvin, Ardahan, Batum'u işgal etmişlerdir.
- **23 Şubat 1921**'de Gürcistan ile imzalanan **Batum Antlaşması** ile Artvin, Ardahan ve Batum Türkiye'ye bırakılmıştır.
- Millî Mücadele Dönemi'nde Ankara'da büyükelçilik açan ilk devlet Gürcistan'dır.

- Türkiye, Lozan ile Osmanlı'nın savaştan önce İngiltere'ye ismarladığı gemilerden de vazgeçmiştir.

Millî Mücadele'nin Sanat ve Edebiyata Yansımaları

- Roman türündeki yazarlar ve eserleri şöyledir:
  - Halide Edip Adivar - *Ateşten Gömlek*
  - Samim Kocagöz - *Kalpakkıllar*
  - Tarık Buğra - *Küçük Ağa*
  - Yakup Kadri Karaosmanoğlu - *Yaban*
  - Falih Rıfkı Atay - *Zeytinadağı*
  - Kemal Tahir - *Esir Şehrin İnsanları*
  - Attila İlhan - *Kurtlar Sofrası*
  - Ali Fuat Cebesoy - *Millî Mücadele Hatıraları*
  - Turgut Özakman - *Şu Çılgın Türkler*
  - Halide Edip Adivar - *Vurun Kahpeye*
- Ruhi Arel, İbrahim Çallı, Halil Dikmen ve Nejat Çelik ise ressam ve heykeltıraşlardır.

ATATÜRK DÖNEMİ İÇ POLİTİKA

- II. Türkiye Büyük Millet Meclisi 11 Ağustos 1923'te açılmıştır. II. Türkiye Büyük Millet Meclisi 1927 yılına kadar faaliyet göstermiştir.
- 9 Eylül 1923'te Türkiye Cumhuriyeti'nin ilk siyasi partisi olan **Halk Fırkası** kurulmuştur. Bu fırka 1924'te Cumhuriyet Halk Fırkası olmuştur. 1935'te ise Cumhuriyet Halk Partisi olmuştur. Cumhuriyet Halk Partisi'nin ilk kongresi Sivas Kongresi olarak kabul edilir.
- Ekonomide devletçilik modelini benimseyen Cumhuriyet Halk Partisi, 1950 yılına kadar iktidarda kalmıştır.
- 17 Kasım 1924'te Türkiye Cumhuriyeti'nin ilk muhalefet partisi ise **Terakkiperver Cumhuriyet Fırkası** kurulmuştur. İlk genel

başkanı **Kâzım Karabekir**, genel sekreteri ise Ali Fuat Cebesoy'dur.

- Parti ilk taşra örgütlenmesini Urfa'da açmıştır.
- Terakkiperver Cumhuriyet Fırkası cumhuriyetçi ve liberal bir partidir.
- Terakkiperver Cumhuriyet Fırkası, Şeyh Sait Ayaklanması'nda etkili olduğu düşüncesiyle **Takrir-i Sükûn Kanunu**'na dayanılarak kapatılmıştır. Böylece çok partili hayata geçişin ilk denemesi olumsuz sonuçlanmıştır.
- Takrir-i Sükûn Kanunu 1925-1929 yılları arasında yürürlükte kalmıştır. Bu kanun inkılapların hızlı bir şekilde hayata geçirilmesinde etkili olmuştur.
- Musul meselesinde avantaj sağlamak isteyen İngiltere 1924'te **Nasturi** ve 1925'te **Şeyh Sait Ayaklanmalarını** çıkarmıştır.
- 15 Haziran 1926'da Mustafa Kemal'e suikast girişiminde bulunulmuş fakat suikastçiler amacına ulaşamamıştır. Suikasta karışan suçlular İstiklal Mahkemelerinde yargılanmıştır. Bu olay İstiklal Mahkemelerinin karara bağladığı son davadır.
- 12 Ağustos 1930'da Ali Fethi Okyar tarafından **Serbest Cumhuriyet Fırkası** kurulmuştur. Mustafa Kemal'in isteğiyle kurulan bu partide Mustafa Kemal'in kız kardeşi Makbule Hanım da yer almıştır.
- Serbest Cumhuriyet Fırkasına rejim karşılarının sızması üzerine Ali Fethi Bey rejimi korumak ve kötü bir olaya sebep olmamak adına 17 Kasım 1930'da partisini feshetmiştir.
- TCF ve SCF dışında Atatürk Dönemi'nde; Amele ve İşçi Partisi, Laik Cumhuriyetçi İşçi ve Çiftçi Partisi, Ahali Cumhuriyet Partisi adıyla partiler kurulmuştur.
- 23 Aralık 1930'da rejim karşıtları Mene-men'de ayaklandılar.
- Türkiye'de rejime karşı ilk isyan **Şeyh Sait İsyanı**'dır. Buna benzer bir isyan da 1930'da **Menemen**'de çıkmıştır. Bu olaylarda laik düzen hedef alınmıştır.

- Takrir-i Sükûn Kanunu, Terakkiperver Cumhuriyet Fırkasının ve Şeyh Sait Ayaklanması'nın yarattığı tehlikeleri ve olağanüstü şartların ortaya koyduğu engelleri önleme amacıyla 4 Mart 1925'te çıkarılmıştır. İki yıl için çıkarılmış, daha sonra iki yıl daha uzatılmıştır. Bu dört yıllık döneme (1925-1929) Takrir-i Sükûn Dönemi adı verilir.
- Şeyh Sait İsyanı, 4 Mart 1925 tarihinde Takrir-i Sükûn Kanunu'nun kabul edilmesi, İstiklal Mahkemelerinin tekrar faaliyete geçmesi ve ülkede sıkıyönetimin ilan edilmesinde etkili olmuştur.
- Kuran-ı Kerim'in Türkçe tercümesi ilk kez 22 Ocak 1932'de İstanbul'daki Yerebatan Camii'nde Hafız Yaşar tarafından okunmuştur. İlk Türkçe ezan ise 30 Ocak 1932'de Hafız Rifat Bey tarafından İstanbul'daki Fatih Camii'nde okunmuştur. 1933'te Bursa Olayı, ezanın Türkçe okunmasına bir tepki olarak ortaya çıkmıştır. Mustafa Kemal'in "Bu olay bir din meselesi değil, dil meselesidir." dediği olay **Bursa Olayı**dır.
- Seyit Rıza önderliğindeki **Dersim aşiretleri** 1937'de ayaklanmışlardır. Fakat bu isyan bastırılıp Seyit Rıza ve suçlular idam cezasına çarptırılmıştır.
- Dersim İsyanı'nın bastırılmasında **Sabiha Gökçen** de görev almıştır.

ATATÜRK İLKELERİ

- Altı temel Atatürk ilkesi vardır. Bunlar; Cumhuriyetçilik, Milliyetçilik, Laiklik, Halkçılık, İnkılapçılık ve Devletçilik'tir.
- Atatürk ilkelerinden en erken doğanı milliyetçiliktir.
- Atatürk ilkeleri 5 Şubat 1937'de Anayasa'ya girmiştir.
- Atatürk ilkeleri milliyetçilik duygusundan kaynaklanmıştır.
- Hepsi bir bütündür. Birbirlerini tamamlarlar.

- Savaşı millî politika dışında tutmak amacıyla 1928'te Briand Kellogg Paketi, 1929'da ise Litvinov Protokolü imzalandı. Türkiye de bu antlaşmalara imza atmıştır.
- Milletler Cemiyeti'nin kurulması, Locarno Antlaşması, Briand Kellogg Paketi ve Litvinov Protokolü, Birinci Dünya Savaşı sonrasında barışın sürekliliğini sağlamak adına yapılan girişimlerdir.
- Mısır'ın bağımsızlığında önemli rol oynayan kişi Mısır milliyetçisi Saad Zağlul'dur.
- XX. yüzyılda Orta Doğu'da yaşanan krizlerin uluslararası boyut kazanmasında; bölgenin stratejik konumu, petrol yataklarına sahip olması ve semavi dinler açısından önem taşıması gibi nedenler etkili olmuştur.
- Almanya, Japonya ve İtalya'nın saldırgan politikaları II. Dünya Savaşı'ndan önce artmaya başlamıştır.

İKİ SAVAŞ ARASI DÖNEMDE MEYDANA GELEN GELİŞMELER

- Fotoğraf, çizgi film, sinema gibi görsel sanatlarda önemli gelişmeler yaşanmış, Tintin, Barbar, Popeye ve Süperman gibi çizgi film kahramanları doğmuştur.
- Einstein'in izafiyet teorisinin açtığı yolda ilerleyen fizik bilimi, nükleer protonu, pozitif elektronu ve nötronu keşfetti. Yapay radyoaktivite bulundu ve uranyum füzyonu Almanya'da gerçekleştirildi.
- Banting ve Best 1922'de insülini ayırtırmayı başarmış, Calmette ve Guerin tüberküloza karşı ilk etkili silah olan BCG aşısını bulmuşlardır. [1921]
- Sosyal bilimlerde yenilenme süreci başlamış, psikoloji önem kazanmış, felsefe alanında fenomenoloji ve varoluşçuluk akımları ortaya çıkmıştır. Tarih alanında 1929'da Fransız ekolü ortaya çıkmıştır.
- John Steinbeck, 1929 Ekonomik Bunalımının, Amerikan toplumu üzerindeki etkilerini anlattığı "Gazap Üzümleri" adlı eserini yazmıştır.

- Almanya'da mimari alanda Bauhaus akımı doğmuştur. [1919]
- Zürih'te; bütün toplumu ve burjuva sanatını tamamen ve sert bir şekilde reddetmeye dayalı sürrealizm akımı doğdu. Resim alanında sürrealist akımın en önemli temsilcilerinden biri Salvador Dali'dir.
- ABD'de ilk radyo yayını yapılmıştır. [1920]
- Fransa'da verem aşısı geliştirilmiştir. [1921]
- ABD'de elektrikli trafik ışıkları geliştirilmiştir. [1923]
- Dondurulmuş yiyecekler üretilmiştir. [1924]
- Elektrikli ses kayıt aygıtları geliştirilmiştir. [1925]
- ABD'de Robert Goddard ilk sıvı yakıtlı roketi fırlatmıştır. [1926]
- John Logie Baird ilk televizyon görüntüsünü elde etmiştir. [1926]
- İlk sesli sinema filmi (Jazz Singer) yapıldı. [1927]
- C vitamini keşfedilmiştir. [1928]
- Penisilin bulunmuştur. [1929]
- Nötron bulunmuştur. [1932]
- Elektron mikroskobu geliştirilmiştir. [1932]
- Radar geliştirilmiştir. [1935]
- Çekirdek bölünmesi gerçekleşmiştir. [1938]

II. DÜNYA SAVAŞI (1939-1945)

II. Dünya Savaşı'nın Nedenleri;

- I. Dünya Savaşı'nı bitiren barış antlaşmalarının ağır koşullar taşıması ve istenilen düzeni kuramaması
- Devletler arasındaki siyasi dengenin bozulması
- Dünya barışını koruma çabalarının yetersiz kalması
- ABD'nin Wilson İlkeleri ile kurmak istediği düzeni tam olarak kuramaması ve yeniden Monroe Doktrini'ne geri dönmesi
- Versay Antlaşması'nın bir kin ve intikamın ağır belgesi olmasının Almanya'da aşırı ırkçı ve milliyetçi akımları güçlendirmesi (Nazi Partisi - Hitler)

- İlk savaştan umduğunu bulamayan İtalya'nın milliyetçi ve saldırgan politikalara yönelmesi (Faşist Partisi - Mussolini)
- 1929'da ABD'de başlayan ekonomik bunalımın tüm dünyayı etkilemesi
- Japonya'nın Uzak Doğu'da yayılma politikası izlemesi ve Çin'i istilaya girişmesi
- Almanya, İtalya ve Japonya'nın Berlin-Roma-Tokyo Mihverini oluşturması (1937)
- Almanya'nın SSCB ile saldırmazlık antlaşması yaparak iki cepheli savaş tehlikesinden kurtulması (1939)

II. Dünya Savaşı Öncesinde Japonya;

- 1931'de Mançurya'yı işgal etti.
- 1933'te Milletler Cemiyetinden çekildi.
- 1934'te Washington Antlaşması'ndan çekilmiştir.
- 1934'te "Asya Asyalılarındır" diyerek Batılı devletlerin Çin'le olan ilişkilerini kesmelerini istemiştir.
- Askerî kuvvete dayanan sert bir politika izleyerek Çin'i kontrol altına alma ve ABD'yi etkisiz kılma politikalarına önem vermiştir.

II. Dünya Savaşı Öncesinde İtalya;

- Akdeniz'de yayılma politikası izlemiştir.
- 1936'da Habeşistan'ı işgal etmiştir.
- II. Dünya Savaşı öncesinde 1936'da Berlin-Roma-Tokyo Mihveri imzalanmıştır. 25 Kasım 1936'da Alman-Japon Paketi imzalandı.
- 1937'de Berlin-Roma-Tokyo Mihveri tamamlanmıştır.
- 1939'da Almanya ile İtalya arasında Çelik Pakt imzalanmıştır.

II. Dünya Savaşı Öncesinde Almanya;

- İlk savaşın yol açtığı ekonomik ve siyasi yıkımı onarma, Versay Antlaşması'nın kısıtlayıcı hükümlerinden kurtulma ve yeniden Avrupa güçler dengesindeki yerini alma politikalarını izlemiştir. Bu doğrultuda Nazi Partisi (aşırı milliyetçi) iktidara gelmiştir.

KÜRESELLEŞEN
DÜNYA

- 1980'lerde SSCB'deki sistem işlemez hâle gelmiş, soğuk savaş rekabetini Sovyet ekonomisi kaldıramamıştır.
- SSCB füzelerini lazer ışınlarıyla yok etmeye dayanan **Yıldız Savaşları Projesi** ABD'yi rekabette öne geçirmiştir.
- Bu yarış özellikle uzun menzilli füzeler ve uzay harcamaları nedeniyle adeta Rusya'yı ekonomik yönden bitirmiştir. Bu nedenle Gorbaçov bu yarış durdurmak ve ABD ile uzlaşmak yoluna gitmiştir. Bu doğrultuda Sovyet Rusya ve ABD ilişkileri "zirve" ya da "doruk" toplantıları şeklinde gerçekleşmiştir.
- **Malta Zirvesi**'nde George Bush ile Gorbaçov ilk kez bir araya gelmiştir. (2-3 Aralık 1989) Her iki devlet başkanı soğuk savaşın kesin olarak sona erdiğini ve "kalıcı barış çağının" başladığını açıklayarak yeni bir döneme işaret etmişlerdir.
- Bu zirveden sonra Yıldız Savaşları artık sorun olmaktan çıkmıştır. Çünkü Avrupa'da ve Rusya'daki gelişmeler o kadar hızlı olmuştur ki Doğu Bloku parçalanmış, SSCB'nin parçalanması an meselesidir. Bu şartlarda milyarlarca dolarlık Yıldız Savaşları projesine artık ihtiyaç kalmamış ve Amerikan Kongresi bu projeye karşı çıkmıştır.
- **Gorbaçov**, ekonomik ve siyasal sorunları çözebilmek için Sovyet komünizminin yapısını değiştirmeye karar vermiştir. Bu amaçla 1987 yılının Ocak ayında **Glasnost**, Kasım ayında ise **Perestroika** ilkelerini ilan etmiştir.
- **Perestroika** (Yeniden yapılandırma) mali ve siyasi merkezîyetçiliğin kaldırmasına yönelik politikalar içerirken **Glasnost** (Açıklık) daha çok perestroika hareketinin siyasi reformlarını kapsar.

- Gorbaçov, Egemen Devletler Birliği Antlaşması ile Doğu Bloku'ndaki ekonomik sorunlara ve bağımsızlık hareketlerine çözüm aramıştır.
- Gorbaçov'un çözüm arayışı başarısız olmuş, SSCB mali bozukluklar, nükleer yarışın maliyeti ve Afganistan'ın işgali nedenleriyle 1991'de dağılmıştır.
- SSCB'nin dağılmasıyla topraklarında bağımsız devletler topluluğu kurulmuştur.
- SSCB'nin dağılmasıyla Çekoslovakya **Kadife Devrim**'le (Çek Cumhuriyeti ve Slovakya) ikiye ayrılmıştır.
- SSCB'nin dağılmasıyla Polonya, Lech Wałęsa önderliğinde demokrasiye geçmiştir.
- SSCB'nin dağılmasıyla Romanya'da, **Çavuşesku rejimi** yıkılmıştır.
- SSCB'nin dağılmasıyla Macaristan'da yumuşak bir şekilde demokrasi kurulmuştur.
- Yugoslavya kanlı bir şekilde dağılmış ve iç savaş çıkmıştır.
- Yugoslavya İç Savaşı sırasında Bosna-Hersek'in **Srebrenitsa** Kasabası'nda **13-18 Temmuz 1995** tarihleri arasında binlerce Müslüman, Sırlar tarafından katledilmiştir.
- Bulgaristan'da Todor Jivkov rejimi yıkılmıştır.
- Bulgaristan Todor Jivkov'un iktidarda olduğu 1980'li yıllarda Türklerin ibadethanelerinin kapatılması, isimlerinin değiştirilmesi ve Türkçe konuşmalarının yasaklanması gibi Türklere yönelik asimilasyon politikaları uygulamıştır.
- Berlin Duvarı **9 Kasım 1989**'da yıkılmış ve iki Almanya birleşmiştir.
- **1991** Almatı Zirvesi'yle kurulan "**Bağımsız Devletler Topluluğu**"na; Azerbaycan, Ermenistan, Belarus, Kazakistan, Moldova, Kırgızistan, Rusya, Tacikistan, Türkmenistan, Özbekistan ve Ukrayna üyedir. Gürcistan üyelikten **2008**'de ayrılmıştır.
- SSCB'nin dağılmasıyla Çin, Rusya, Kazakistan, Kırgızistan ve Tacikistan arasında **1996**'da Şanghay Beşlisi kurulmuştur. Özbekistan'ın **2001**'de katılımıyla teşkilat **Şanghay İş Birliği Örgütü** adını almıştır.
- Çarlık Devri Rus İmparatorluğu 1917'de yıkılıp yerine Sovyetler Birliği'nin kurulmasıyla son bulmuştur. Bu yönetim 70 yıl kadar ayakta kalabilmiş, 1985-1991 yılları arasında hürriyet ve millî bağımsızlık hareketlerine sahne olmuştur. Başka Sovyet Cumhuriyetleri gibi Azerbaycan, Kazakistan, Kırgızistan, Özbekistan ve Türkmenistan Cumhuriyetleri 1991 yılı içerisinde arka arkaya bağımsızlıklarını ilan ettiler.
- Sovyetler Birliği'nin dağılmasından sonra Türkiye, buralarda kurulan bağımsız Türk cumhuriyetlerini ilk tanıyan ülke olmuş ve gereksinim duyacakları her konuda kendilerine yardım ve destek sözü vermiştir.
- SSCB'de değişim başlamasıyla Azerbaycan'da bağımsızlık hareketleri başladı. Ebulfez Elçibey liderliğinde Halk Cephesi kuruldu.
- Azerbaycan Parlamentosu, Halk Cephesi'nin etkisiyle egemenliğini ilan ederek Ayaz Muttalibov'u devlet başkanı olarak seçti. Bu karar ile Azerbaycan SSCB'den ayrılıyordu.
- **Azerbaycan 1991**'de bağımsızlığını ilan etti. Azerbaycan-Türkiye ilişkileri Ebulfez Elçibey döneminde gelişmiştir.
- Haydar Aliyev; "Biz bir millet iki devletiz" diyerek Azerbaycan-Türkiye arasındaki bağlara dikkat çekmiştir.
- **Dağlık Karabağ ve Hocalı Katliamı** Azerbaycan ve Ermenistan arasındaki en ciddi sorunlardır.
- Ermenistan ile Azerbaycan arasında Yukarı-Dağlık Karabağ meselesinin gündeme gelmesi, Ermenilerin yeniden topraklarını genişletme çabalarıyla oldu.
- Mehmet Emin Resulzade ve Bahtiyar Vahapzade Azerbaycan'ın yetiştirdiği ünlü şair ve yazarlardır.
- **Özbekistan**, İslam Kerimov liderliğinde **1991**'de bağımsız olmuştur.
- **Türkmenistan**, **1991**'de Saparmurat Niyazov liderliğinde bağımsız olmuştur. Türkmenistan zengin doğal gaz ve petrol kaynaklarına sahiptir.

- Türk-Amerikan ilişkilerindeki kırılma kendini ilk olarak **4 Temmuz 2003**'te "**Süleymaniye Krizi**" (çuval olayı) ile göstermiştir.
- Türkiye-Suriye ilişkilerindeki bozulma, Türk dış politikasında uygulanmak istenen "**sıfır sorun**" politikasının Orta Doğu'da uygulanmasının oldukça zor olduğunu göstermiştir.
- Suriye'deki mevcut durumun ortaya çıktığı tehditler karşısında Türkiye, **24 Ağustos 2016**'da Suriye'ye "**Fırat Kalkanı Operasyonu**" düzenlemiştir.
- **2015**'te Suriyeli mültecilerin Avrupa'ya gitmek istemesine karşılık Macaristan, Sırbistan sınırına duvar öreceğini açıklamıştır. Almanya, Avusturya, Slovakya, Macaristan, Çek Cumhuriyeti ve Fransa kara sınırlarında kontrolleri yeniden başlatacağını duyurmuştur.
- Mülteci bir ailenin çocuğu olan Aylan bebeğin **2 Eylül 2015** günü Bodrum sahillerine vuran cansız bedenine ait fotoğrafları dünyaya yayılmış ve Avrupa kamuoyunun gündemine gelmiştir.
- **2011** sonrası Suriye'de kaosu tırmanması DEAŞ'ın kontrol altına aldığı alanları genişletmesine yol açmış ve nihayetinde El-Bağdadi, **8 Nisan 2013**'te Irak ve Şam Devleti'nin kurulduğunu ilan etmiştir.
- Türkiye'nin yıllardır savaştığı PKK terör örgütünün günümüzde Kuzey Suriye uzantısı PYD/YPG, ABD tarafından silahlandırılmıştır.
- İstanbul Büyükşehir Belediyesinin Taksim için planladığı bir projeye karşı çıkan insanlar **1-15 Haziran 2013** tarihleri arasında "**Gezi Parkı**" eylemleri yapmıştır.
- 15 Temmuz Darbe Girişimi darbecilerin verdiği isimle "**Yurtta Sulh Harekâtı**" **15-16 Temmuz 2016** tarihleri arasında Türk Silahlı Kuvvetleri bünyesinde kendilerini Yurtta Sulh Konseyi olarak tanımlayan bir grup asker tarafından Türkiye'de askerî darbe teşebbüsü gerçekleştirilmiştir.
- Cuntacı askerler tarafından şehit edilen Ömer Halisdemir, büyük bir kahramanlık örneği göstererek 15 Temmuz Darbe Girişimi'nin seyrini değiştirmiş ve demokrasinin temsili hâline gelmiştir.
- Şehit Ömer Halisdemir'in adı "**Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi**"ne verilmiştir.
- **2007**'de ABD'de başlayıp **2008**'de dünyaya yayılan ekonomik kriz, **1929** Ekonomik Buhranı'ndan sonra dünyanın yaşadığı en büyük kriz olarak tanımlandı.
- Oktay Sinanoğlu, matematiksel kimyanın ortaya çıkmasına da önyak olmuştur. Almanya'nın en yüksek bilim ödülü olan "**Alexander von Humboldt Bilim Ödülü**"-nü almıştır.
- **2015** Nobel Kimya Ödülü "hücrelerin hasarlı DNA'yı nasıl onardıkları ve genetik bilgiyi nasıl koruduklarını moleküler düzeyde belirleme" alanındaki çalışmalarından dolayı Türk bilim insanı **Prof. Dr. Aziz Sançar**'a verilmiştir. Böylece Aziz Sançar, bilim alanında Nobel Ödülü kazanan ilk Türk bilim insanı olmuştur.
- Türkiye'nin ilk yerli tasarım ve üretim alçak yörünge haberleşme uydusu Türksat-3U-SAT **2013**'te, Türksat 4A **2014**'te, Türksat 4B **2015**'te fırlatılarak dünya yörüngesine yerleştirilmiştir.
- Türk insansız hava aracı "**ANKA**"nın üretim ve montajı **2010**'da tamamlanmıştır.
- **2012** yılında görev yörüngesine yerleştirilmiş olan **GÖKTÜRK-2**, Türk mühendislerince tasarlanmış ilk yüksek çözünürlüklü yer gözlem uydusudur.
- Ülkemizde geliştirilen ana muharebe tankı **Altay**'ın iki prototipi **15 Kasım 2012**'de Türk ve dünya kamuoyuna sunulmuştur.
- 2019'un sonlarında Çin'in Wuhan kentinden başlayan **Covid-19** salgını, tüm insanlığa karşı küresel bir tehdit olarak ortaya çıkmıştır.
- 6 Şubat 2023 günü, 04.17 ve 13.24'te merkez üssü Pazarcık (Kahramanmaraş) ve Elbistan (Kahramanmaraş) olan 7.7 ve 7.6 büyüklüğünde iki deprem meydana geldi. 11 ilde büyük yıkıma yol açan bu depremlerde binlerce kişi hayatını kaybetti.
- 2023 Türkiye Cumhurbaşkanlığı seçimi yapıldı. Türkiye Cumhuriyeti tarihinde tek dereceli seçimlerde ikinci tura kalan ilk Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan ve CHP Genel Başkanı Kemal Kılıçdaroğlu'nun katıldığı bu seçimlerde Recep Tayyip Erdoğan yeniden Cumhurbaşkanı seçildi.
- Tokyo 2020 Olimpiyatlarında **Mete Gazoz**, Erkekler Bireysel Okçuluk kategorisinde İtalyan rakibi Mauro Nespoli'yi 6-4 yenerek Türk okçuluk tarihinin ilk olimpiyat altın madalyasının sahibi olmuştur.
- 24 Şubat 2022'de Rusya'nın Ukrayna'yı işgaliyle **Rusya-Ukrayna Savaşı** başladı. Batılı devletlerin Rusya'yı karşılığında aldığı bu süreçte Türkiye hem Rusya hem Ukrayna ile görüşmeler gerçekleştirebilen ve taraflar arasında arabuluculuk çalışmalarında bulunan bir NATO üyesi olmayı başardı.
- Rusya-Ukrayna Savaşı sırasında, ABD ve AB'nin başını çektikleri Rusya'ya yaptırım rejimine ve hava ambargosuna Türkiye dahil olmamış, bu adımlar için BM kararı gerektiğini belirtmiştir.
- Rusya-Ukrayna Savaşı'nın neden olduğu küresel çaptaki gıda krizinin aşılmasına yönelik olarak Türkiye'nin girişimiyle 22 Temmuz 2022'de **Tahıl Koridoru Anlaşması** imzalandı.

KPSS Tarih Canlı Ders

www.soru.pro

TARİH KAMPI Hediye

Kapakdaki şifreyi kazıyın.
www.soru.pro adresine girin.
Şifrenizle kaydınızı yapın.
Tarih Kampı'na tamamen
ücretsiz bir şekilde katılın.

UZAKTAN EĞİTİMİN YENİ ADRESİ

Canlı Ders uygulaması, kitapta yer alan konuların canlı olarak anlatımına ulaşmanızı sağlar. Kitabın kapağında bulunan şifreyle sisteme giriş yapıp, **soru.pro** üzerinden Uzman Öğretmen / Yazar kadromuzla, ücretsiz Canlı Ders imkânından faydalanabilirsiniz.

**TÜRKÇE
CANLI
DERS**

KPSS GENEL
YETENEK
GENEL
KÜLTÜR

**KAMP
hediye!**

**MATEMATİK
CANLI
DERS**

KPSS GENEL
YETENEK
GENEL
KÜLTÜR

**KAMP
hediye!**

**COĞRAFYA
CANLI
DERS**

KPSS GENEL
YETENEK
GENEL
KÜLTÜR

**KAMP
hediye!**

**TARİH
CANLI
DERS**

KPSS GENEL
YETENEK
GENEL
KÜLTÜR

**KAMP
hediye!**

**ANAYASA
CANLI
DERS**

KPSS GENEL
YETENEK
GENEL
KÜLTÜR

**KAMP
hediye!**

"Bandrol Uygulamasına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmeliğin 5 inci maddesinin ikinci fıkrası çerçevesinde bandrol taşıması zorunlu değildir."

Saray Mah. Fatih Sultan Mehmet Bul.
No: 316 • Kahramankazan / Ankara
0552 518 06 06 • akademidenizi.com.tr

WHATSAPP DESTEK HATTI
0552 518 06 06

